

*Маргулов Артур Худувич, доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних відносин та туризму
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ БІЛЬШОВИКІВ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ПИТАННІ 1920-1930-х рр.

Питання ефективності проведених більшовицьким урядом реформ сьогодні є предметом жвавого наукового диспуту. Науковці та громадськість мають різне бачення результативності цієї діяльності. Нами презентується розгляд регіональних аспектів національної політики більшовиків по відношенню до асирійського населення у двох радянських республіках – Української та Грузинської.

Маючи унітарний державний устрій від свого початку Радянський Союз на перших етапах був змушений використовувати диференційований підхід до своїх національних «окраїн». Проголошена у 1923 році політика «коренізації» відкрила широкі можливості для республіканських та менш дрібних національних меншин. Їх активно залучали до роботи у органах місцевого самоврядування, освітніх закладах, суді тощо. Тимчасова ефективність цієї політики була засвічена високої кількістю залучених до її реалізації представників національних меншин.

Для діагностування реалізації цієї політики ми обрали асирійську національну меншину та її представників у двох радянських республіках. В Україні це була громада яка не мала історичного коріння та була представлена, переважно, біженськими масами внаслідок Першої світової війни. Треба зазначити, що частка асирійців, які проживали на території республіки до 1914 року була критично низькою. Кардинально протилежною була ситуація у Грузії. Тут історично склалась потужна національна громада з певним позитивним соціально-економічним та освітньо-культурним розвитком. Тут також спостерігалось зростання кількості асирійців за рахунок біженських потоків. Наближеність до кордону безпосереднього театру бойових дій робило цю територію активно насиченою біженцями, які розглядали ситуацію як тимчасову. Серед цієї маси біженців був великий відсоток політичних та культурних національних діячів.

Політика по відношенню до асирійців у республіках складалась також різна. Відповідно в Україні республіканська влада не переймалась питаннями їх адаптації до суспільства та намагалась вивести за межі республіки. В Грузії ситуація була кардинально протилежна. Історичні зв'язки давали можливість місцевій владі розуміти потреби та ефективно їх забезпечувати. До цього треба додати що Грузія разом із

Вірменією була осередком російськомовних ассирійців, які були використані на всіх партійно-державних рівнях на території Радянського Союзу.

Середина 1930-х років продемонструвала протиріччя між повними обертами коренізації та бажанням вибудувати вертикаль тоталітарного суспільства. Згорання цих процесів були визначені репресивними заходами з боку держави та державних органів по відношенню до свого населення. І тут також, на наш погляд, визначилась регіональна специфіка. Серед репресованих у Грузії велика частка громадсько-політичних діячів періоду національно-визвольних змагань грузинського народу. Треба зазначити, що репресії були використані проти священиків національної церкви, освітньої та культурної інтелігенції, пересічних ассирійців. В Україні репресії були використані проти родоплемінної знаті, священиків та переважній більшості до пересічних ассирійців.

Метою цих дій було виведення ассирійців із стану використання практик традиційного способу життя та програмування на задоволення державних потреб. Але, у республіканських реаліях цьому перешкоджали різні чинники у Грузії – освічена політично-громадська платформа місцевих та приїшлих ассирійців. В Україні - великі маси неосвічених, проживаючих за родоплемінним звичаєм представників національної меншини. Ці категорії населення стали основною мішенню тоталітарної репресивної машини. Так ми побачили, що концепція управління в тоталітарному суспільстві була типовою: централізованість прийняття рішень, не критичність сприйняття, виконавча дисципліна. Радянська політика по відношенню до ассирійців на території двох республік була типовою. Єдина мета реалізовувалась лише різними способами.

Список використаних джерел:

1. Архів Міністерства внутрішніх справ Грузії. Ф. 12. Списки розстріляних в 1937-1938 рр.; Архів Міністерства внутрішніх справ Грузії. Ф. 6, спр. 22110.
2. Центральний державний архів громадських об'єднань України. Ф.263. оп. 1. Спр. 49796.